

УДК 618.145:616.24-002.5]-07

Р.В.Клічук, С.П.Польова*

КЛІНІЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПОРУШЕННЯ РЕПРОДУКТИВНОЇ СИСТЕМИ У ЖІНОК, ХВОРИХ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ ЛЕГЕНЬЧернівецький обласний клінічний онкодиспансер,
*Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова

Резюме. У статті наведені дані обстеження 68 пацієнток репродуктивного віку, хворих на туберкульоз легень. Проведено аналіз функціональних змін репродуктивної системи залежно від активності специфічного ураження легень. Виявлено клінічний зв'язок між

туберкульозним ураженням легень та порушеннями репродуктивної функції жінок.

Ключові слова: туберкульоз, репродуктивна функція, діагностика.

Вступ. Захворюваність на туберкульоз у світі зростає приблизно на 1,1 % щорічно, а кількість випадків – на 2,4 %. Хвороба залишається однією з десяти причин смертності на планеті. Крім виняткового епідеміологічного значення, специфічна туберкульозна інфекція має негативний вплив на репродуктивну функцію для жінок [7, 8]. А звідси виникають проблемні питання щодо демографічного стану суспільства.

Тривала несприятлива епідемічна ситуація з туберкульозу серед жінок фертильного віку призвела до необхідності визначити вплив туберкульозного ураження на стан органів репродукції, реактивності організму, гормональної та ендокринної системи жінок [1, 3].

У літературі висвітлені неоднозначні дані щодо клінічних порушень репродуктивної функції в пацієнток, хворих на туберкульоз легень, впливу туберкульозної інтоксикації на фертильність та негативного застосування тривалої протитуберкульозної терапії. Недостатньо вивчені функціональні зміни стану жіночих статевих органів за умов туберкульозу легень [4, 5]. Проблема трансформації *M.tuberculosis* в інфекційний процес геніталій дискусійна, механізми впливу туберкульозу на дітородну функцію жінок складні, відсутній обґрунтований підхід до вирішення питань діагностики різних форм туберкульозу, що вимагає поглибленого вивчення питань репродуктології в жінок, хворих на туберкульоз легень [2, 5, 6].

Мета дослідження. Підвищити ефективність діагностики функціональних змін репродуктивної системи в жінок, хворих на туберкульоз легень.

Матеріал і методи. Проведено клінічно-лабораторне обстеження 68 пацієнток репродуктивного віку, хворих на активний туберкульоз легень (основна група), серед яких 30 осіб, хворі на дисемінований туберкульоз, 29 – на фіброзно-кавернозний і дев'ять осіб – на вогнищевий. Репродуктивну функцію пацієнток вивчали загальноприйнятими методами діагностики гінекологічної патології: анамнезу захворювання на туберкульоз, клінічно-лабораторних методів, гормонального, мікробіологічного та інструментального обстеження. Контрольну групу склали 25 пацієнток репродуктивного віку, яким проводили онкопрофілактичний огляд.

Результати досліджень та їх обговорення.

Комплексна оцінка даних анамнезу показала, що порушення менструального циклу (ПМЦ) переважно мають місце серед основної групи в 37 (54 %) жінок, при тому найчастіше трапляються у хворих на дисемінований туберкульоз легень (30,2 %). Частина осіб, що страждали на вторинне безпліддя в пацієнток, хворих на туберкульоз легень, практично не відрізнялася від контролю. В основній групі значно частіше жінки вказували на несприятливий перебіг вагітності та пологів, серед яких частота невиношування вагітності склала 19 (27 %) проти контролю – у 4 (16 %), а післяпологовий ендометрит відмічали лише жінки основної групи – 17 (25 %). Серед жінок основної групи, особливо, хворих на інфільтративний туберкульоз, – у 26 (38 %) осіб і лише в чотирьох – стан слизової матки відповідав пізній фазі секретії. За вогнищевого туберкульозу в жінок без ознак інтоксикації мали місце функціональні зміни ендометрія в чотирьох осіб. У пацієнток, хворих на вогнищевий туберкульоз легень, особливих відмінностей репродуктивного здоров'я не відмічали.

У результаті обстеження жінок виявлено, що нормальний менструальний цикл відмічали в 19 (28 %) осіб основної групи. Загалом порушення менструального циклу спостерігали у 26 (38 %) жінок основної групи однаково часто за різних форм туберкульозу.

Ультразвуковим дослідженням підтверджено, що ехоструктура міометрія у 40 (58,8 %) жінок була однорідною. Проте у 28 (41,4 %) не рівні контури внутрішньої поверхні порожнини матки вказували на неоднорідну структуру ендометрія, у 13 (19,1 %) осіб спостерігали проліферативні зміни ендометрія, що, вочевидь, пов'язані з інтоксикаційним синдромом.

Супутня гінекологічна патологія мала місце у 21 (30,8 %) пацієнтки, хворих на туберкульоз легень, і представлена: міомою матки – у шести (8,8 %) осіб, ерозією шийки матки – у 12 (17,6 %), ендодерміцитом – у 3 (4,4 %). У групі контролю ендодерміцит спостерігали у двох жінок (8,0 %) та в одній пацієнтки – фіброматоз (4,0 %).

Функціональні порушення репродуктивної функції проявлялися дисменореєю у 13 жінок (у шести – гіперполіменореєю), альгодисменореєю – у 12, опсоменореєю – у п'яти та аменореєю – у трьох.

У результаті досліджень гормональної функції дійшли висновку, що характер туберкульозного процесу в легенях і ступінь туберкульозної інтоксикації негативно впливають на стан гіпоталамо-гіпофізарно-яєчникової системи. При тому, у 29 (42,6 %) жінок, хворих на інфільтративний туберкульоз легень, спостерігали зростання фолікулостимулювального гормону (ФСГ) до $13,0 \pm 1,21$ МО/мл, проти $9,8 \pm 1,12$ МО/мл у контролі; лютеїнізуючого гормону (ЛГ) – $12,6 \pm 1,1$ МО/мл, проти $8,6 \pm 1,3$ у контролі; естрадіолу (Е) $98,0 \pm 6,2$ Пг/мл, проти $76,8 \pm 4,8$ у контролі і прогестерону (Пг) $24,0 \pm 3,4$ нмоль/л, проти $16,5 \pm 2,7$ нмоль/л у контролі (таблиця).

Таким чином, за наявності туберкульозу легень у жінок репродуктивного віку найчастіше спостерігають функціональні зміни статеві системи, які супроводжуються порушеннями менструальної функції, тенденцією до невиношування та вторинного безпліддя, а також схильністю до проліферативних змін ендометрія із супутньою гормонально залежною гінекологічною патологією.

Висновки

1. Репродуктивний прогноз у жінок, хворих на туберкульоз легень, зумовлений активністю специфічного процесу та ступенем інтоксикації.

2. Жінкам, хворим на туберкульоз легень, рекомендована гормональна корекція порушень репродуктивної функції, яка направлена на її відновлення та профілактику супутньої гінекологічної патології.

Перспективи подальших досліджень. В умовах епідемії туберкульозу проблема порушень репродуктивної функції в жінок потребує поглибленого вивчення та ранньої реабілітації.

Література

1. Глазкова И.В. Факторы риска развития туберкулеза у женщин репродуктивного возраста / И.В.Глазкова, Е.Н.Волкова, Л.Ф.Молчанова // Туберкулез и болезни легких. – 2010. – № 4. – С. 14-17.
2. Запорожан В.М. Репродуктивне здоров'я жінок в умовах епідемії туберкульозу / В.М.Запорожан, С.П.Польова, Ю.І.Бажора // Ж. Акад. мед. наук України. – 2007. – Т. 13, № 4. – С. 734-742.
3. Запорожан В.М. Туберкульоз у вагітних: оцінка та перспективи наукових досліджень / В.М.Запорожан, С.П.Польова // Вісн. морфології. – 2010. – Т. 16, № 4. – С. 910-914.
4. Корандо Н.В. Діагностика стану ендометрія у жінок, хворих на туберкульоз, в період прегравідарної підготовки / Н.В.Корандо, С.П.Польова, А.В.Семеняк // Клін. анатом. та операт. хірургія. – 2011. – Т. 10, № 1. – С. 44-46.
5. Корандо Н.В. Профілактика невиношування вагітності у жінок, хворих на туберкульоз легень / Н.В.Корандо, С.П.Польова // ПАГ. – 2010. – № 6 (442). – С. 87-89.
6. Павлінчук С.С. Патогенетичні аспекти анемії у вагітних, хворих на туберкульоз / С.С.Павлінчук, С.П.Польова, А.В.Семеняк // Клін. анатом. та операт. хірургія. – 2011. – Т. 10, № 1. – С. 29-32.
7. Пішак В.П. Туберкульоз: генетичні аспекти взаємодії організму людини і *M. tuberculosis* (огляд літератури та власні дослідження) / В.П.Пішак, С.П.Польова, Ю.І.Бажора // Інтегративна антропологія. – 2011. – № 1 (17). – С. 4-11.
8. Польова С.П. Морфологічна діагностика невиношування вагітності у пацієнок, хворих на туберкульоз / С.П.Польова, Н.В.Корандо // Вісн. морфології. – 2011. – № 17 (1). – С. 154-156.

КЛИНИЧЕСКИЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ НАРУШЕНИЯ РЕПРОДУКТИВНОЙ СИСТЕМЫ У ЖЕНЩИН, БОЛЬНЫХ ТУБЕРКУЛЕЗОМ ЛЕГКИХ

Р.В.Кличук, С.П.Полевая

Резюме. В статье приведены данные обследования 68 пациенток репродуктивного возраста, больных туберкулезом легких. Проведен анализ функциональных изменений репродуктивной системы в зависимости от активности специфического поражения легких. Выявлена клиническая связь между туберкулезом легких и нарушениями репродуктивной функции женщин.

Ключевые слова: туберкулез, репродуктивная функция, диагностика.

CLINICAL AND FUNCTIONAL DISORDERS OF THE REPRODUCTIVE SYSTEM IN WOMEN, SUFFERING FROM PULMONARY TUBERCULOSIS

R.W.Klichuk, S.P.Poliova

Abstract. The paper presents the data of an examination of 68 patients of reproductive age, suffering from pulmonary tuberculosis. An analysis of functional changes of the reproductive system dependent on the activity of a specific lesion of the lungs has been performed. A clinical connection between the tuberculous lesion of the lungs and the reproductive function of women has been detected.

Key words: tuberculosis, reproductive function, diagnostics.

Regional Clinical Oncology Dispensary (Chernivtsi),
M.I.Pyrohov National Medical University (Vinnytsia)

Рецензент – д.мед.н. Л.Д.Тодоріко

Buk. Med. Herald. – 2011. – Vol. 15, № 3 (59). – P. 29-30

Надійшла до редакції 27.05.2011 року